

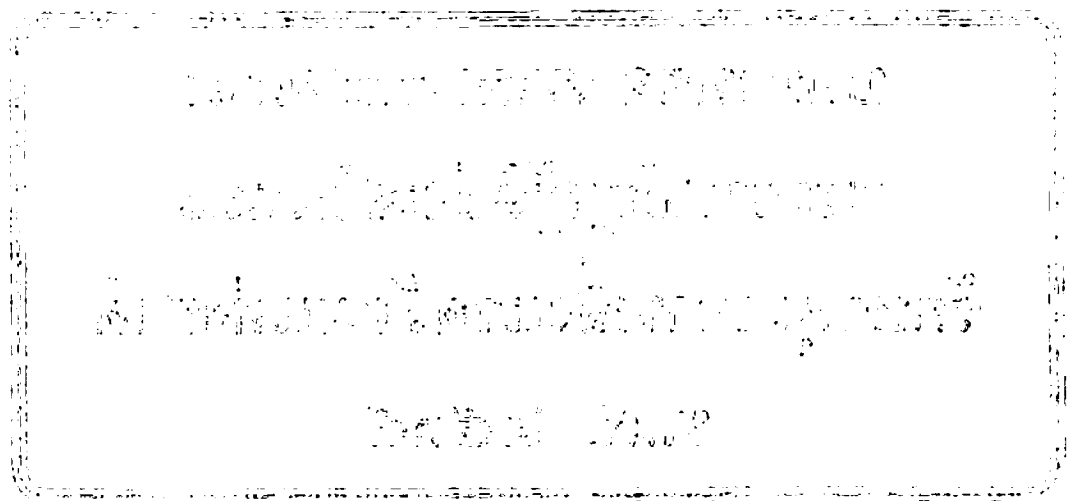
๙๓ 41 ๑๖๖ 12 ธันวาคม 2536

บทบาทของภาคเอกชนตาม
พระราชบัญญัติส่งเสริมและ
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๓๕

อัชพร จารุจินดา

ผู้อำนวยการกองกฎหมายไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

DATE: 10/10/2018

मुख्यमंत्री

โดยทั่วไประบบกฎหมายของประเทศไทยที่ผ่านมาจากอดีตนั้น กฎหมายแต่ละฉบับจะเป็นไปตามรูปการควบคุมหรือวางกรอบให้ประชาชนต้องปฏิบัติตาม โดยให้อำนาจหน้าที่ของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น มีกฎหมายเพียงส่วนน้อยที่จะยอมรับให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการตามกฎหมายและส่วนที่มีอยู่นั้นก็เป็นเรื่องการคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนั้นโดยตรง แต่การให้โอกาสประชาชนเข้ามาควบคุมดูแลการดำเนินการของกฎหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ระบบกฎหมายของไทยยังไม่มีกำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่า การตรากฎหมายขึ้นเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ ผลก็คือประชาชนไม่เคยเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมที่จะช่วยเหลือ และดูแลสังคม เพราะกฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทเช่นนั้น จึงปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งแน่นอนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้โดยครบถ้วน ประกอบกับแนวความคิดดั้งเดิมของข้าราชการไทยที่มีระบบต่าง ๆ ปิดกั้นโอกาสที่จะทำงานให้เชื่อมโยงกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงทำให้เกิดแนวปฏิบัติว่าเมื่อส่วนราชการคิดอย่างไร หมายความว่าประชาชนจะต้องปฏิบัติตามฝ่ายเดียว ซึ่งสิ่งเหล่านี้มาจากพื้นฐานการปกครองในสังคมไทยที่สืบทอดมาเป็นเวลาช้านานแล้ว การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเช่นนี้โดยฉับพลันเป็นไปได้ยาก แม้ว่าในขณะนี้สังคมจะได้พัฒนาแตกต่างจากอดีตมากแล้วก็ตาม

กฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล่อมในระยะแรกก็หนีไม่พ้นแนวความคิดดังกล่าว ดังที่จะเห็นได้จากบทบัญญัติต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ มิได้มีการกล่าวถึงเอกชนว่าจะมีบทบาทเข้าร่วมในการป้องกันแก้ไขสิ่งแวดล้อมได้อย่างไรบ้าง ในทางกลับกันกฎหมายฉบับดังกล่าวมุ่งที่จะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการดูแล และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นที่คาดกันได้ว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ที่จะแก้ไขให้บรรลุผลเพราะสิ่งแวดล้อมคือสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวมนุษย์ที่มีอยู่มากมายเกินกำลังที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการดูแลและแก้ไขให้ครบถ้วนได้ และหากนโยบายของฝ่ายบริหารระดับสูงไม่ได้เน้นหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วยแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังไม่สามารถดำเนินการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ ฉะนั้นหลังจากที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ ใช้บังคับเป็นต้นมาแทนที่ปัญหาสิ่ง

เขตลุ่มจะได้รับการแก้ไขเยียวยาให้ดีขึ้น กลับปรากฏว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม นับเป็นสิ่งที่น่ายินดีที่ในขณะนี้รัฐบาลได้เริ่มหันมาสนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและถือเป็นนโยบายหลัก และมีการยอมรับบทบาทของประชาชนและองค์กรเอกชนอย่างเต็มที่ ด้วยการให้ผู้ที่สนใจและศึกษาปัญหากฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังซึ่งมิใช่ข้าราชการฝ่ายเดียวได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและผลักดันกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับใหม่ขึ้นมาจนสำเร็จในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับใหม่นี้มีหลักการแตกต่างจากกฎหมายฉบับเดิมค่อนข้างมาก โดยได้เริ่มมองการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ตรงจุดที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริงให้มากขึ้น และได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น กล่าวโดยเฉพาะคือ การที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษซึ่งเป็นหัวใจของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และมีบทบังคับอย่างเคร่งครัดที่จะให้ผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้แก้ไขมลพิษนั้นซึ่งในอนาคตน่าจะสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพดีขึ้นกว่าในปัจจุบันได้

แต่สาระสำคัญที่แท้จริงของกฎหมายฉบับใหม่นี้ซึ่งยังไม่เคยมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับใดเลยคือ การมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของประชาชนและกำหนดให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมหรือแสดงบทบาทเท่าเทียมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การที่กฎหมายได้เขียนรับรองสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไว้ในกฎหมายนั้นเท่ากับเป็นการให้หลักประกันที่ถาวรแก่ประชาชนที่จะไม่ถูกปิดกั้น หรือการไม่ได้รับความร่วมมือจากรัฐตามนโยบายของรัฐบาลแต่ละสมัย ซึ่งอาจพอใจหรือไม่พอใจการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจะกระทำอีกมิได้เพราะเมื่อเป็นบทบัญญัติของกฎหมาย รัฐบาลทุกรัฐบาลก็มีความผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามเสมอ และประชาชนมีความชอบธรรมตามกฎหมายที่จะทวงสิทธิเหล่านี้โดยรัฐจะปฏิเสธไม่ได้

การให้สิทธิแก่ประชาชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น ได้มีการบัญญัติไว้หลายเรื่องทั้งที่เป็นบทบัญญัติโดยอ้อม เช่น การให้ประชาชนมีโอกาสร่วมบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการเข้าเป็นกรรมการในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ การมีโอกาสได้รับเงินอุดหนุนหรือช่วยเหลือกิจกรรมจาก

กองทุนสิ่งแวดล้อม การมีโอกาสรื้อหรือให้ผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย การมีโอกาสมีสวนร่วมจัดทำแผนจัดมลพิษโดยผ่านราชการส่วนท้องถิ่น เป็นต้น แต่สิ่งที่สมควรกล่าวถึงและวิเคราะห์รายละเอียด เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่รับรองการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงคือ บทบัญญัติมาตรา ๖ มาตรา ๗ และมาตรา ๘ ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งอาจแยกได้เป็น ๒ กรณีคือ

๑. การรับรองสิทธิและหน้าที่ของประชาชน

ได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา ๖ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการประกาศปฏิญญาของกฎหมายฉบับนี้ เนื่องจากเป็นการบัญญัติรับรองสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของประชาชนทั่วไปทั่วประเทศ โดยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในเรื่องดังนี้

(๑) การมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

บทบัญญัติดังกล่าวมีความหมายว่า นับจากกฎหมายนี้ใช้บังคับแล้วหน่วยงานของราชการทุกแห่งจะปฏิเสธโดยไม่มีเหตุผลว่าไม่อาจให้ข้อมูลในโครงการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการไม่ได้อีกต่อไป ฉะนั้น ในกรณีที่ประชาชนมีความข้องใจการดำเนินกิจการใดของหน่วยราชการที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็จะมีสิทธิขอทราบข้อมูลจากทางราชการได้เสมอ ถ้ามิใช่เป็นเรื่องที่กฎหมายยกเว้นไว้ ซึ่งผลของข้อนี้อาจมีการพัฒนาต่อไปถึงขั้นที่บังคับให้ราชการต้องแจ้งหรือ เผยแพร่ข่าวสารหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในการมีโครงการใดโครงการหนึ่งขึ้นได้ในอนาคต เช่น การตรากฎหมาย การเผยแพร่ข่าวสารของทางราชการ เป็นต้น

(๒) การมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ

เป็นการรับรองสิทธิของประชาชนว่าถ้าหน่วยงานของรัฐดำเนินกิจการตามโครงการใด และมีผลทำให้ประชาชนได้รับความเดือนร้อนหรือได้รับอันตรายจากมลพิษต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้นรัฐจะต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าทดแทนตอบแทนประชาชนซึ่งที่จริงแล้วในระบบกฎหมายปัจจุบันของไทย ประชาชนอาจฟ้องรัฐถ้าได้รับความเสียหายจากการกระทำของรัฐได้เสมอ แต่การที่ไม่เคยมีการบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนใน

เรื่องนี้ไว้ในกฎหมาย ทำให้ความรู้สึกที่ประชาชนจะฟ้องร้องรัฐเพื่อเรียกร้องความเสียหายที่เกิดจากผลกระทบในการดำเนินกิจการตามโครงการของรัฐ คิดว่าคงจะกระทำมิได้เพราะเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยปกติของรัฐ ฉะนั้น บทบัญญัติในเรื่องนี้จึงบัญญัติขึ้นเพื่อรับรองว่าไม่ว่ารัฐจะปฏิบัติหน้าที่โดยชอบหรือไม่ ถ้ามีความเสียหายในด้านมลพิษเกิดขึ้น ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนจะเรียกร้องให้รัฐต้องชดใช้ความเสียหายให้ได้เสมอ

(๓) การมีสิทธิในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการละเมิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โดยปกติแล้วในการดำเนินคดีอาญา ประชาชนมีสิทธิจะกล่าวโทษผู้กระทำความผิดได้อยู่แล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในความเป็นจริงถ้ามีกรณีการกระทำผิดเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่องต่าง ๆ ที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบดูแลอยู่ ประชาชนก็จะละเลยโดยถือว่าตนไม่เกี่ยวข้องกับผลการกระทำผิดนั้น และบางครั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐก็เกิดความคิดเช่นนั้นอยู่ด้วย ฉะนั้น จึงต้องกำหนดให้ชัดเจนไว้โดยกฎหมายนี้ว่า ผู้พบเห็นการฝ่าฝืนกฎหมายในเรื่องเหล่านั้น มีสิทธิกล่าวโทษให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินคดีได้ทันที ซึ่งจะเป็นการรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

(๔) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานตลอดจนการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม

กรณีนี้มีไม่ใช่เป็นสิทธิของประชาชนแต่เป็นการกำหนดหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการควบคุมดูแลและปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งในเรื่องนี้เข้าใจว่าเป็นการเขียนกฎหมายเพื่อผลในทางกลับกันสำหรับบังคับให้ผู้ที่จะละเลยไม่เห็นความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย โดยจะต้องช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐเมื่อได้รับการร้องขอให้ช่วยเหลือเพื่อเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายนี้

๒. การสนับสนุนการดำเนินกิจการขององค์กรเอกชน

เป็นกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗ และมาตรา ๘ ของพระราชบัญญัติส่งเสริม

เสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่มีบทบาทอย่างมากที่จะผลักดันให้การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขึ้นได้ เพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของประชาชนที่ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือใกล้ชิดกับปัญหานี้และมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งที่ผ่านมาในความเป็นจริงก็ได้มีองค์กรเอกชนเหล่านี้เกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่ไม่มีการรับรองบทบาทไว้ในกฎหมายโดยตรง จึงทำให้เป็นเรื่องการสมัครใจรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยรัฐจะยอมรับบทบาทเพียงใดหรือไม่ก็ได้ บทบัญญัติมาตรา ๗ และมาตรา ๘ จึงเป็นการบัญญัติไว้ให้เพื่อให้มีการเชื่อมโยงการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างรัฐ กับองค์กรเอกชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาล้อมได้อย่างจริงจังขึ้น

อาจมีข้อสงสัยเกิดขึ้นว่า เมื่อพระราชบัญญัตินี้ต้องการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชนเป็นองค์กรเอกชน เหตุใดมาตรา ๗ จึงบังคับว่าองค์กรเอกชนจะต้องมาจดทะเบียนกับรัฐเสียก่อนด้วย ปัญหานี้เข้าใจได้ว่า เนื่องจากการรับรองบทบาทขององค์กรเอกชนโดยกฎหมายนั้นเป็นเรื่องใหม่ที่อยู่ในระยะเริ่มต้น องค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐค่อนข้างมาก และการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กรเอกชนเหล่านี้มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นส่วนรวม ซึ่งเป็นกรณีที่จะต้องระมัดระวังมิให้มีผู้แอบแฝงแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่จริงใจได้รับประโยชน์จากกฎหมายนี้ได้โดยง่าย แนวทางการป้องกันปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการกลั่นกรองว่า เป็นองค์กรที่มุ่งพิทักษ์ประโยชน์ของสังคมอย่างจริงจัง เป็นที่เชื่อถือได้เพราะเมื่อองค์กรเอกชนใดได้จดทะเบียนแล้ว จะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘ ซึ่งเป็นการบังคับให้รัฐต้องให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดขึ้นไว้้องค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาก็ไม่สมควรได้รับสิทธิประโยชน์นี้ ซึ่งการควบคุมดังกล่าวจะมีอยู่ตลอดไป ด้วยการถูกเพิกถอนการจดทะเบียนในภายหลังอีกก็ได้ถ้ามีความประพฤติไม่เหมาะสมและผลของการเพิกถอนก็จะทำให้องค์กรนั้นมีสภาพเป็นมูลนิธิ หรือสมาคมธรรมดา ฉะนั้น ความหมายของมาตรา ๗ จึงมิใช่เป็นการตัดสิทธิการรวมตัวของประชาชนในอันที่จะดำเนินการในเรื่องการแก้ไขปัญหาล้อม แต่เป็นเรื่องที่ผู้ใดก็ตามสามารถรวมตัวจัดตั้งเป็นองค์กรเอกชนได้เสมอไม่ว่าจะเป็นไปในรูปมูลนิธิ สมาคม หรือชมรมต่าง ๆ เพียงแต่ถ้าองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นนั้นต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ รวมทั้งการได้รับสิทธิบาง

ประการตามที่กฎหมายนี้กำหนดให้ องค์กรเอกชนนั้นจะต้องมาจดทะเบียนกับรัฐเสียก่อน แต่ถ้าองค์กรเอกชนใดคิดว่ามีความเข้มแข็งพอ ไม่ปรารถนามายุ่งเกี่ยวกับรัฐก็สามารถทำงานด้วยตนเองไปได้โดยไม่ต้องมาจดทะเบียนตามมาตรา ๗ นี้

เมื่อองค์กรเอกชนได้รับการจดทะเบียนตามมาตรา ๗ แล้ว ผลของการจดทะเบียนจะเป็นไปตามมาตรา ๘ ซึ่งได้รับรองการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเอกชนนั้นว่า ถ้าได้ดำเนินกิจกรรมตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ รัฐจะให้ความช่วยเหลือเมื่อองค์กรเอกชนนั้นร้องขอในเรื่องดังนี้

(๑) การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน

เดิมแนวความคิดขณะมีการร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ นี้ ต้องการให้การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบางเรื่องจะต้องทำควบคู่กับอาสาสมัครขององค์กรเอกชนเสมอ แต่เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่หากเขียนเป็นบทบังคับโดยตรงในกฎหมายโดยยังมีได้ศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จึงเกรงกันว่าจะเกิดความสับสน และอาจเกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานขึ้นได้ จึงมิได้มีการบัญญัติเรื่องอำนาจหน้าที่โดยตรงของอาสาสมัครเหล่านี้ไว้ในกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามมิใช่บทบัญญัตินี้จะไร้ผลเสียทีเดียว เพราะแม้ว่าจะไม่มีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะก็ตาม องค์กรเอกชนก็อาจจัดตั้งอาสาสมัครขึ้นเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานได้เสมอ ซึ่งหากทางราชการมีนโยบายส่งเสริมหรือต้องการให้องค์กรเอกชนยื่นมือเข้าช่วยเหลือ อีกทางหนึ่งก็อาจยอมให้อาสาสมัครเป็นผู้ตรวจสอบแหล่งมลพิษต่าง ๆ แล้วรายงานให้เจ้าพนักงานไปดำเนินการทางกฎหมายต่อไป กรณีเหล่านี้ก็จะเป็นประโยชน์ในการควบคุมดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปโดยทั่วถึงยิ่งขึ้น

(๒) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ในกรณีนี้หากองค์กรเอกชนมีความประสงค์จะเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกหรือทำความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และขอความ

ช่วยเหลือจากรัฐ เช่น การเผยแพร่โดยใช้สื่อของรัฐ รัฐจะต้องพยายามหาทางให้การสนับสนุน

(๓) การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หรือการจัดทำโครงการเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ในบางกรณีซึ่งอาจมีภัยเกิดขึ้นแก่ประชาชนอันเกี่ยวเนื่องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือกรณีที่ต้องมีการดำเนินการสิ่งใดเพื่อป้องกันอันตรายต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่ท้องถิ่นใด และองค์กรเอกชนได้เข้ามาดำเนินการแก้ไข กรณีเช่นนี้อาจจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากรัฐเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการบรรลุผล เช่น การขอความสนับสนุนในเรื่องการขนส่ง หรือการรับช่วงการดำเนินการต่อไป รวมทั้งการขอความร่วมมือให้มีการขัดขวางหรือปฏิบัติงานจากเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

(๔) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ในการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อทราบข้อมูลที่แท้จริง รวมไปถึงการเสนอผลการศึกษาให้รัฐบาลนำไปพิจารณาด้วย กรณีเหล่านี้ในการดำเนินการขององค์กรเอกชนจำเป็นต้องได้รับทราบข้อมูลจากหน่วยราชการ ซึ่งรัฐจะต้องให้ความสนับสนุนเปิดเผยข้อเท็จจริงเพื่อผลในการศึกษาวิจัยที่ถูกต้อง

(๕) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

ในกรณีประชาชนได้รับอันตรายหรือเสียหายจากภาวะมลพิษที่เกิดจากการกระทำของบุคคลใด องค์กรเอกชนมีสิทธิที่จะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินคดีเมื่อประชาชนผู้เสียหายร้องขอ และรัฐพึงสนับสนุนให้มีการดำเนินการเช่นนั้น โดยอาจอำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติงานขององค์กรเอกชน และดูแลมิให้มีการขัดขวางการทำงานขององค์กรเอกชน

อย่างไรก็ตาม การกำหนดสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในการปฏิบัติ

งานขององค์กรเอกชนในเรื่องดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นบทบัญญัติที่ให้เป็นหลักประกันว่า รัฐจะพิจารณาหาทางช่วยเหลือถ้ามีข้อขัดข้อง แต่โดยที่มีข้อควรคำนึงด้วยการดำเนินการนั้นจะต้องไม่มีผลกระทบกระเทือนหรือขัดแย้งโดยตรงกับการดำเนินงานของรัฐจนอาจเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม และต้องตระหนักด้วยว่าความช่วยเหลือของรัฐนั้นอยู่ในวิสัยจะกระทำได้เพียงใดหรือไม่รวมทั้งต้องพิจารณาความเหมาะสมที่จะมีให้เกิดความเสียหายแก่ทุกฝ่ายด้วย เพราะจะต้องยอมรับด้วยว่ารัฐมีภาระต้องดูแลรับผิดชอบหลายด้าน การบังคับให้รัฐต้องช่วยเหลือทุกกรณีที่องค์กรเอกชนเรียกร้องบางครั้งอาจเกิดผลเสียหายต่อส่วนรวมมากกว่า บทบัญญัติมาตรา ๘ จึงกำหนดเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือการปฏิบัติงานขององค์กรเอกชนว่า จะต้องให้มีการเสนอเรื่องให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติซึ่งมีภาคเอกชนเป็นกรรมการอยู่ด้วย พิจารณาก่อนการรองความเหมาะสมที่สมควรให้ความสนับสนุน แล้วเสนอให้นายกรัฐมนตรีสั่งการ ซึ่งอาจเป็นการสั่งการโดยตรงว่าจะให้ความช่วยเหลืออย่างไร หรือส่งไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไปก็ได้

นอกจากการช่วยเหลือของรัฐในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว องค์กรเอกชนที่จดทะเบียนอาจได้รับความช่วยเหลือทางการเงินได้ด้วย ถ้าหากโครงการขององค์กรเอกชนที่จะกระทำนั้นมีประโยชน์และเหมาะสมก็จะได้รับการสนับสนุนจากเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อไปดำเนินกิจกรรมนั้น

การกำหนดบทบาทให้ประชาชนและองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบทบัญญัติมาตรา ๖ มาตรา ๗ และมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น แม้ว่าอาจจะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อยเมื่อเทียบเคียงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ และสมควรมีสิทธิแก้ไขปัญหานั้นได้มากกว่านี้ก็ตาม แต่กฎหมายฉบับนี้ก็ก็เป็นพื้นฐานหรือหลักประกันเบื้องต้นที่จะแสดงให้เห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมจะได้รับการร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชนเพื่อแก้ไขกันอย่างจริงจังมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิม โดยบังคับให้หน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือแก้ไขตามแนวทางที่กำหนดไว้ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาเป็นสิ่งยากที่จะเกิดแนวทางเช่นนี้ โดยการรับรองไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย สิ่งนี้จึงเป็นเสมือนบทเริ่มต้นที่ภาคเอกชนจะได้แสดงบทบาทที่รัฐจะต้องยอมรับมากขึ้น ฉะนั้น สิ่งที่เราคาดหวังจากภาคเอกชนหลังจากที่กฎหมายนี้ใช้

บังคับแล้วคือการที่ภาคเอกชนจะได้ตื่นตัวร่วมผลักดันแนวทางที่กำหนดไว้ให้สามารถแก้ไข
ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อไป และร่วมมือช่วยกันศึกษาเสนอแนะการพัฒนากฎหมายนี้ให้
สมบูรณ์มากขึ้นสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ในการร่วมมือแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชาติได้
อย่างแท้จริง

